

Olika linjer i kampen mot narkotika – men också enighet

I dagarna pågår en internationell narkotikakonferens i Göteborg där några av världens främsta narkotikaforskare samlas. Erik Leijonmarck, generalsekreterare för Europeiska städer mot narkotika (ECAD), talade om varför narkotikafrågan blir ett så stort problem i vårt samhälle – trots att människan i alla tider har använt olika former av droger.

Varför föra ett krig mot en växt? Det nya, menar Erik Leijonmark, är att under de senaste 150 åren har vi med hjälp av kemiska landvinningar kunnat plocka ut det som är aktivt ur en planta och gör något väldigt potent av det.

– En koka-buske är en sak. Den växer och har en uppiggande effekt och den dämpar hungern. Det är växtens sätt att försvara sig mot att bli uppäten av ett djur. Men det är inte samma sak som kokain, för då har vi plockat ut koka ur busken och tillsatt bensin och en massa kemikalier för att tillverka den väldigt potenta drogen. I dag pågår den här utvecklingen ännu snabbare. Nu har vi många droger som bara kommer på kemisk väg som inte har någon bas alls från växtriket.

Sättet man tar drogerna på har också förändrats och spelar roll för hur mycket de påverkar oss. Det är skillnad på att röka cannabis som går rakt upp i hjärnan, och att äta en cannabismuffins som ska gå genom matsmältningssystemet. Det tar längre tid. Skälet till att tobak blev populär i västvärlden var att man kom på cigaretten som var lätt att dosera och använda. Det farligaste sättet att ta droger på är genom injektion eftersom det går direkt ut i blodet.

Världens länder har enats om att narkotikaanvändningen ska begränsas till enbart medicinskt bruk och vetenskapliga ändamål. Det är ett erkännande av att narkotika har betydelse

för smärtlindring, att det finns lagliga användningsområden till många typer av narkotiska ämnen. Men kontrollen över dem kan glida oss ur händerna. Därför får narkotika bara användas inom sjukvården och till forskning. Själva narkotikan är alltså inte förbjuden utan enbart för icke-medicinska ändamål.

På initiativ av Mexico, Columbia och Guatemala utvärderades 2016 de insatser som världen hittills har gjort mot drogmissbruk. Vad är det som fungerar och vad fungerar inte? FN-organet UNGASS samlade länder kring sju samarbetspunkter som bland annat handlar om att minska efterfrågan genom prevention och behandling av människor som har drogproblem. Det måste finnas en laglig handel av smärtstillande preparat och det är en bristvara i en del fattiga länder, medan det finns alldeles för mycket av det i exempelvis USA. Polisiärt samarbete utvecklas för att minska brottsligheten. Men det handlar även om mänskliga rättigheter då det finns länder som har en väldigt hård politik mot droger.

Erik Leijonmarck tog slutligen upp Island och Kanada som exempel. I Kanada finns en opioidkris, framför allt i västra Kanada.

– De är väldigt harm reduction-inriktade, men det hjälper inte heller utan folk dör som flugor. De har testat allt. Nu är nästa steg att ha gratis opioider i automater som man bara kan gå och hämta ut. Kanada är också första land som på allvar vill legalisera cannabis fullt ut. På vår kontinent finns ett föregångsland. De som vill prata om Portugal som superexemplet eller för femton år sedan pratade om att Holland har löst det här med droger... Holländarna har haft fel och Portugal återstår att se, men titta på Island. Ju mer ni läser om det, desto mer kommer ni förstå att det finns väldigt mycket att lära sig av hur de har gjort.

På Island görs regelbundet lokala och detaljerade undersökningar där ungdomar får fylla i frågeformulär om allt möjligt. Dessa analyseras sedan snabbt till en lokal rapport

som ger en klar och aktuell lägesbild: Så här upplever barn och ungdomar att de mår. Föräldrar och andra vuxna i området samlas sedan och diskuterar den lägesbilden och vad som kan göras för att möta behoven. Ett exempel är att unga upplevde att de hade lite kontakt med sina föräldrar och då vidtogs åtgärder från en rad olika håll för att förbättra denna relation. Det pratades mycket om detta i isländska samhället.

Ett annat exempel är att unga tyckte att de hade en tråkig fritid. Forskning har visat att en oorganiserad fritid utgör en riskfaktor. Då satsades mycket pengar från staden för att det på lokal nivå skulle finnas många möjligheter till aktiviteter. Bland annat infördes ett kommunalt "fritidskort" som barnen kan använda för att betala olika former av medlemsavgifter till föreningar.

Tobak flyttades från en synlig plats, myndighetsåldern höjdes från 16 till 18 år och allt tillsammans har fått en positiv effekt. Syftet är inte att försöka påverka ungas attityder till droger utan att skapa ett så bra samhälle som möjligt för att ersätta det upplevda behovet av att berusa sig. Till slut blir det normalt för ungdomen att inte ta droger. Även Rumänien och Spanien håller på att införa samma metod.

Värdar för konferensen är Göteborgs stad och organisationerna European Cities Against Drugs (EACD), World Federation Against Drug (WFAD) samt det svenska nätverket Folkrörelse mot droger (FMD).

Text: Hans P.A. Karlsson

Läs mer i SocialPolitiks temanummer om droger, nr 1 2016. [Ledaren](#) här.